

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БАНКУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Банківська система України є невід'ємною частиною сучасної економіки, що на сьогодні переживає складні часи. Така ситуація обумовлена анексією Криму, окупацією частини територій Донбасу і триваючими військовими діями на Сході країни, і відповідно, втратою банками частини своїх активів, потрясіннями на валютному ринку та глибокою економічною кризою в країні.

Бухгалтерський облік є важливим інформаційним забезпеченням для прийняття оперативних управлінських рішень для стабілізації діяльності та отримання конкурентних переваг на ринку. Бухгалтерський облік банку відображає діяльність банку та його фінансовий стан і забезпечує своєчасне та повне відображення всіх банківських операцій та надання користувачам достовірної інформації про стан активів і зобов'язань, результати фінансової діяльності.

Бухгалтерський облік банку – це сукупність правил, методик та процедур обліку для виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про операції банку зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Система бухгалтерського обліку в банках України включає фінансовий, управлінський та податковий облік, які ґрунтуються на єдиній інформаційній базі, відрізняючись формою та періодичністю розрахунку даних.

Формування інформації в межах кожної підсистеми забезпечує активну взаємодію системи бухгалтерського обліку із зовнішнім середовищем у процесі застосування користувачами потрібної інформації. Так, фінансовий облік націлений на формування достовірної інформації про діяльність банку та її результати. Управлінський облік деталізує інформацію за структурними підрозділами, що забезпечує процедуру розрахунку ефективності їхньої діяльності, тобто визначення вкладу кожного підрозділу в загальний результат діяльності банку за звітний період. Формування інформаційної бази для складання податкової звітності ґрунтується на засобах і способах обліку, визначених податковим законодавством. Особливості видів обліку банку, їх сутність і призначення наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Складові системи бухгалтерського обліку банку

Критерій	Вид обліку		
	фінансовий	управлінський	податковий
1	2	3	4
Мета	Забезпечення своєчасного та повного відображення всіх банківських операцій та надання користувачам інформації про стан активів, зобов'язань та результати фінансової діяльності банку	Забезпечення керівництва банку та його підрозділів оперативною інформацією для планування, оцінки, аналізу, контролю банківських ресурсів	Формування повної та достовірної інформації про банківські операції з метою їх оподаткування (визначення суми податків та своєчасності їх сплати)
Користувачі	Акціонери банку, Правління банку, внутрішні аудитори та працівники банку, НБУ, наявні та потенційні кредитори, банки-кореспонденти, наявні та потенційні клієнти та ін.	Працівники банку, які беруть участь в прийнятті управлінських рішень	Державна фіскальна служба України

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
Юридичні джерела регулювання	Закони, нормативно-правові акти НБУ, МСФЗ	Відсутні	Податкове законодавство, зокрема ПКУ
Орієнтація в часі	Відображення операцій, які вже відбулися	Фактичні результати діяльності і перспективні плани	Відображення операцій, які вже відбулися
Надання інформації	Надається обов'язково, в тому числі з визначеною періодичністю	Збирається і подається на вимогу	Надається обов'язково, в тому числі з визначеною періодичністю
Форми звітності	Фінансова звітність	Управлінська звітність	Податкова звітність
Оприлюднення звітності	Оприлюднюється в пресі, в Інтернеті	Не оприлюднюється	Не оприлюднюється

Періодичність	Щокварталу, щорічно	Визначається потребами керівництва (щоденно, щотижнево, щомісячно)	Щокварталу, щорічно
Рівень деталізації	Зведена інформація без деталізації	Детальні дані про операції, які виконані та які плануються до виконання, зведена інформація про діяльність банку	Зведена інформація без деталізації
Ступінь точності	Абсолютна точність	Абсолютна точність даних може втрачатися для підвищення оперативності	Абсолютна точність
Вимірники	Єдиний грошовий вимірник	Різні	Єдиний грошовий вимірник

Під фінансовим обліком розуміється діяльність з підготовки звітності для зовнішніх та внутрішніх користувачів, в якості яких виступають НБУ, клієнти банку, його акціонери, інвестори, а також інші зацікавлені особи. Фінансовий облік, на відміну від управлінського, відповідає чітким принципам і правилам. Управлінський облік є діяльністю, пов'язаною з підготовкою інформації для керівництва; інформація управлінського обліку є більш докладною, регулярною, чіткою і орієнтованою на майбутнє, ніж дані фінансового обліку, оскільки використовується для прийняття управлінських рішень і планування. Податковий облік виступає діяльністю з підготовки податкової звітності та нарахування й сплати податків комерційним банком.

Таким чином, управлінський, фінансовий і податковий облік відображають діяльність банку з різних точок зору. Виділення в системі бухгалтерського обліку банку відносно незалежних складових – фінансового, управлінського і податкового обліку – сприяє підвищенню ефективності управління та характеризується наступними специфічними особливостями: для управління банком необхідна більш детальна інформація, ніж та, яка потрібна зовнішнім користувачам; часто внутрішня інформація для зручності користування повинна бути представлена в іншому розрізі ніж регламентована звітність; з метою оптимізації оподаткування дані, які надаються зовнішнім користувачам, можуть не зовсім адекватно відображати реальну діяльність банку.